

Studieordning for

HD 2. dels-studiet i Finansiell Rådgivning

Handelshøjskolen, Copenhagen Business School
Dec. 2009

I henhold til § 13, stk. 1-3, i bekendtgørelse nr. 674 af 19. august 1999 om den erhvervsøkonomiske diplomuddannelse og § 4, stk. 1-3, i bekendtgørelse nr. 782 af 17. august 2009 om prøver og eksamen i erhvervsrettede uddannelser har Dekanen efter forslag fra HD(FR)-studienævnet godkendt følgende studieordning for HD 2. dels studiet i Finansiell Rådgivning:

Kapitel 1: Uddannelsens formål og varighed

Kapitel 2: Adgangskrav

Kapitel 3: Struktur og indhold

Kapitel 4: Bedømmelse

Kapitel 5: Generelle eksamensbestemmelser

Kapitel 6: Almindelige bestemmelser

Kapitel 7: Regler for selvstuderende

Kapitel 8: Ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser

Kapitel 1. Uddannelsens formål og varighed

§ 1. Uddannelsens placering

Det erhvervsøkonomiske specialstudium i Finansiell Rådgivning, som udbydes under Åben Uddannelse, er 2. del af det erhvervsøkonomiske diplomstudium (HD) og er en videregående deltidsuddannelse i det erhvervsøkonomiske speciale Finansiell Rådgivning.

§ 2. Uddannelsens Formål

Formålet med det erhvervsøkonomiske diplomstudium er at give den uddannede viden om og forståelse af det erhvervsøkonomiske fagområdes teori, metode og praksis på et niveau der kvalificerer den uddannede til selvstændigt at kunne identificere, reflektere over, analysere og vurdere erhvervsøkonomiske problemstillinger samt at kunne varetage specialistfunktioner inden for det erhvervsøkonomiske fagområde.

Formålet med HD 2.dels specialstudium i Finansiell Rådgivning er, at den studerende opnår grundlæggende teoretisk og metodemæssig viden om de mest centrale begreber og modeller med særlig henblik på at kunne løse praksisnære kundevendte opgaver i en finansiell virksomhed. Den studerende bør opnå en brancheorienteret forståelse, der kan medvirke til løsninger der opfylder kundens, virksomhedens og samfundets interesser. Uddannelsen skal i særlig grad kvalificere den studerende til selvstændigt at kunne tilvejebringe et rådgivningsmæssigt beslutningsgrundlag inden for investering,

finansiering, pension, bolig og ejendomme, forsikring og andre langsigtede beslutninger hvori overvejelser om skat også kan indgå.

Uddannelsen skal give mulighed for at kvalificere den studerende til en generel kunderådgivningsfunktion såvel i forhold til privatkunder som mindre erhvervs-kunder.

Eksempler på jobfunktioner for en HD(FR) er privatkunderådgiver, boligrådgiver, pensionsrådgiver, formuerådgiver og erhvervs-kunderådgiver.

Stk. 2. Mål for viden, færdigheder og kompetencer

Viden:

Den studerende skal have viden om de mest centrale modeller og begreber inden for finansieringsfeltet med særlig fokus på de modeller, der knytter sig til den kunde-vedtede rådgivning.

Den studerende skal have viden om risikostyring som knytter sig til langsigtede beslutninger med konsekvenser for såvel kunde som den finansielle virksomhed.

Den studerende skal have dybtgående viden om de produkter og services, der er gængse i de finansielle virksomheder.

Den studerende skal have viden om jura og skat, og hvorledes det kan påvirke beslutninger for kunden.

Færdigheder:

Den studerende skal være kvalificeret til at kunne vurdere kundernes behov, og hvorledes disse kan opfyldes af de udbudte finansielle produkter og services.

Den studerende skal være kvalificeret til at kunne give professionel rådgivning i den kunde-vedtede funktion, som inddrager alle de finansielle aspekter, som kundens problemstilling nødvendiggør.

Den studerende skal være kvalificeret til at kunne analysere såvel privatkunders som mindre erhvervs-kunders forskellige finansielle problemstillinger.

Kompetencer:

Den studerende skal have kompetencer til at indgå i samarbejde med andre professionelle indenfor og udenfor virksomheden omkring den konkrete problemløsning.

Den studerende skal have kompetence til at implementere, evt. i et flerfaset sags- eller projektforsløb, den løsningsmodel der aftales med kunden.

Den studerende skal have kompetence til at se relevante problemløsninger i et privatkunde-, virksomheds- og samfundsmæssigt perspektiv.

§ 3. Uddannelsens varighed

HD(FR) er tilrettelagt som et 2-årigt deltidsstudium normeret til 1 studenterårsværk. Dette svarer til 60 ECTS point i European Credit transfer System (ECTS).

Opgørelsen baseres på arbejdsbelastningen ved såvel skemalagt undervisning, hjemmeforberedelse, selvstudier, hjemmeopgaver, deltagelse i øvelser, samt udarbejdelse af skriftlige opgaver, hvoraf nogle kan gøres godkendelsesbetinget.

§ 4. Uddannelsens titel

Den erhvervsøkonomiske diplomuddannelse (Handelsvidenskabelige Diplomprøve) giver ret til betegnelsen HD. Ved oversættelse til engelsk er titlen Graduate Diploma in Business Administration. Specialiseringen Finansiell Rådgivning angives i parentes HD(FR). På engelsk hedder specialiseringen Financial Planning.

Kapitel 2. Adgangskrav

§ 5. Adgangsgivende forløb

Følgende uddannelser giver adgang til HD 2. Del Finansiell Rådgivning

1. HD 1. del
2. Relevant erhvervsakademiuddannelse (KVU)
3. Relevant videregående voksenuddannelse (VVU)
4. Relevant uddannelse på mindst samme niveau som nr. 1-3

Studienævnet afgør nærmere, hvilke uddannelser, der kan betegnes som relevante.

Stk. 2. Studienævnet kan videre optage ansøgere, der ikke opfylder adgangskravene i stk. 1, men som ud fra en konkret vurdering har uddannelsesmæssige forudsætninger, der kan sidestilles hermed.

Stk. 3. Ved indskrivning til enkeltfag kan studienævnet dispensere fra adgangskravene i stk. 1, hvis ansøgeren skønnes at have de faglige forudsætninger, der er nødvendige for at kunne gennemføre enkeltfaget. En studerende kan dog ikke gennemføre den samlede

uddannelse ved enkeltfag uden at tilfredsstille adgangskravene i stk. 1 eller have fået adgang i medfør af stk. 2.

Stk. 4. Ansøgere til HD 2.del skal tillige have erhvervet relevant erhvervserfaring svarende til mindst 2 års fuldtidsarbejde efter gennemført adgangsgivende forløb/uddannelse. jf. dog stk. 5.

Stk. 5. Relevant erhvervserfaring der er opnået sideløbende med adgangsgivende forløb/uddannelse medregnes ved optagelsen på HD 2. del.

Stk. 6. Ansøgningsfristen til uddannelsen er den 1. juli i det år, man ønsker at påbegynde studiet.

Kapitel 3. Uddannelsens struktur og indhold

§ 6. Uddannelsens struktur

Uddannelsen er opdelt i en række obligatoriske fag, valgfri fag og et afgangsprøve. De obligatoriske fag ligger på 1. og 2. semester, de valgfri fag på 3. semester og afgangsprøven på 4. semester.

Stk. 2. Den studerende skal have bestået de obligatoriske fag før problemformulering til afgangsprøve kan godkendes. Obligatoriske moduler vil have samme læringsmål på landsplan.

Som et led i undervisningen på 1. og 2. semester stilles der mindst én godkendelsesopgave i hvert af de obligatoriske fag.

Stk. 3. Den studerende skal vælge valgfag, der tilsammen udgør 15 ECTS. Valgfri fag vil blive defineret af den enkelte institution, hvorfor de nævnte ikke nødvendigvis udbydes på alle institutioner. Den enkelte institution kan beslutte, med udgangspunkt i tilmeldinger og ressourcer i øvrigt, om et udbudt valgfag skal gennemføres. Valgfri fag kan af institutionen udskiftes, hvorfor de nævnte valgfag skal anses for indikative. Hvilke valgfag der udbydes, besluttet af institutionen inden udgangen af 2. semester. Studieleder kan godkende valgfag udbudt af andre HD 2.dels specialer som valgfag på HD(FR), idet dog højst 1 valgfag kan vælges uden for HD(F) og HD(FR) studierne.

Obligatoriske fag:		
Investeringsrådgivning	1.sem.	10 ECTS
Skatteret og retslig regulering	1.sem.	5 ECTS
Den finansielle virksomheds risikostyring	2.sem.	5 ECTS
Finansielle virksomheders produkter og services	2.sem.	10 ECTS
Valgfag:		
Mergers & Acquisitions and Valuation	3.sem.	5 ECTS
Kreditret og kreditvurdering	3.sem.	5 ECTS
Corporate Finance	3.sem.	5 ECTS
International Finance	3.sem.	5 ECTS
Finansielle kriser og virksomhedskrak	3.sem.	5 ECTS
Behavioural Finance	3.sem.	5 ECTS
<i>Valgfag udbudt af anden HD 2.dels speciale:</i>	3.sem.	5 ECTS
Afgangsprojekt (HD hovedopgave)	4.sem.	15 ECTS

Listen over valgfag er indikativ og ikke udtømmende.

§ 7. Uddannelsens indhold

Målbeskrivelse for obligatoriske fag

Stk. 1.a. Investeringsrådgivning

Faget har til formål at give den studerende indblik i række finansielle aktiver, som kunne være interessante for en kunde. Heri indgår stor forståelse for sammenhængen mellem risiko og afkast.

Viden:

Den studerende skal have viden om aktivers afkast- og risici karakteristika, forskellige metoder til opgørelse heraf, samt kunne danne porteføljer af finansielle aktiver og passiver.

Den studerende skal have viden om de forskellige typer finansielle aktiver herunder aktier, obligationer, investeringsbeviser, forsikringsporteføljer samt de mest almindelige varianter af disse.

Den studerende skal viden om de mange forskellige typer finansielle risici.

Den studerende skal have viden om forskellige finansielle instrumenter eksempelvis swaps, futures, optioner m.v.

Den studerende skal have viden om forskellige porteføljeteorier.

Færdigheder:

Den studerende skal være kvalificeret til at forstå og analysere en finansiell problemstilling med brug af de ovennævnte begreber.

Den studerende skal være kvalificeret til at kunne analysere investeringsstrategier og sammensætning af en optimal portefølje.

Den studerende skal være kvalificeret til at anlægge en likviditetssynsvinkel på en portefølje-problemstilling.

Kompetencer:

Den studerende skal have kompetencer til at formidle viden og analyser inden for fagets område til en bred kreds af kunder.

Den studerende skal have kompetencer til at udarbejde en investeringsstrategi og hermed sammensætning af portefølje med udgangspunkt i kundekaraktistika.

For Karakteren 12 – Fremragende

Eksaminanden udviser:

- Et omfattende overblik over, samt en meget sikker viden om de forskellige modeller og teorier i pensum, der kan anvendes til investeringsbeslutninger.
- En overbevisende indsigt i de grundlæggende forudsætninger bag disse modeller og teorier.
- Et stort overblik over i hvilke situationer disse modeller og teorier kan og skal bruges.
- En fremragende generel og specifik kompetence til at kunne identificere, analysere og problemløse med baggrund i en bevidst og velargumenteret brug af fagets begreber, metoder, teorier og modeller.
- Evnen til at kunne fremkomme med løsninger baseret på relevante analyser og beregninger.
- Et overbevisende overblik over egen problemløsningsmetode i relation til teori og praksis, samt en evne til selvkritisk at kunne perspektivere og reflektere over egen problemløsning og resultater.

Stk. 1. b. Skatteret og retslig regulering

Faget har til formål at give den studerende indblik i de basale skatteregler, der måtte være relevante i en kunderådgivningssituation, og det juridiske regelsæt, der knytter sig til finansiel rådgivning.

Faget har til formål at give den studerende viden om skatterettens indhold og kilder. Det forudsættes, at den grundlæggende juridiske metode er indlært på HD 1.del eller anden adgangsgivende uddannelse.

Faget fokuserer på indkomstopgørelse for forskellige indkomsttyper (privatpersoner såvel som selskaber) og den grundlæggende beskatning af disse.

Den enkelte forbruger og virksomhed træffer vidtrækkende privatøkonomiske beslutninger, der bl.a. beror på rådgivning ydet af finansielle virksomheder. Denne rådgivning skal i sagens natur være korrekt og hensigtsmæssig. Samtidig kan fejlagtig rådgivning være ansvarspådragende. Derfor indgår den retslige regulering af denne rådgivning i faget.

Viden:

Den studerende skal have viden om indkomstopgørelse dækkende personlig indkomst, kapital indkomst og kapitalgevinster samt beskatning af disse.

Den studerende skal have viden om beskatningsregler for selskaber, herunder betydningen af regler for skattemæssige afskrivninger.

Den studerende skal have viden om kundernes klage- og anke adgang ved fejlagtig rådgivning og til de mulige konsekvenser af det rådgiveransvar man har i den finansielle sektor.

Færdigheder:

Den studerende skal være kvalificeret til at gennemføre en beregning af skat for privatkunder og selskaber i simple skatteproblemstillinger.

Kompetencer:

Den studerende skal have kompetence til at ajourføre sin viden om skattereglerne og rådgiveransvar.

Den studerende skal have kompetencer til at gennemskue, når en skatteproblemstilling kræver samarbejde med andre professionelle skatterådgivere.

For Karakteren 12 – Fremragende

Eksaminanden udviser:

- Et omfattende overblik over samt en meget sikker viden om de grundlæggende love og regler for indkomstopgørelse med henblik på skatteindberetning samt de love og regler der gælder for den retslige regulering af rådgivning i en finansiel virksomhed og som er omfattet af pensum.
- En overbevisende generel indsigt i de grundlæggende forudsætninger bag disse love og regler.
- Et stort overblik over i hvilke situationer disse love og regler kan og skal bruges.
- En fremragende generel og specifik kompetence til at identificere, analysere og anviser løsninger med baggrund i en bevidst og sikker brug af fagets begreber.
- Evnen til at kunne foretage beregninger af skattetilsvær.
- Et overbevisende overblik over egen problemløsningsmetode i relation til love, regler og praksis, samt en evne til selvkritisk at kunne perspektivere og reflektere over egen problemløsning .

Stk. 1.c. Den finansielle virksomheds risikostyring

Fagets formål er at give de studerende indblik i de regler og bestemmelser, der gælder for finansielle virksomheder, hvilket også betyder, at de skal have indblik i risici som finansielle virksomheder har påtaget sig.

Viden:

Den studerende skal have indgående viden om de forskellige risici, som en finansiel virksomhed er udsat for, og hvilke muligheder og redskaber for risikostyring og afdækning af risiko der eksisterer.

Den studerende skal have viden om de love og regler, nationale såvel som internationale, der regulerer finansielle virksomheders operationer.

Den studerende skal have viden om hovedprincipperne for kapitaldækning og performancemåling i finansielle virksomheder.

Færdigheder:

Den studerende skal være kvalificeret til at kunne foretage værdiansættelser af balanceposter baseret på forskellige modeller.

Den studerende skal være kvalificeret til at gennemføre beregninger af risici med henblik på, at en række styringsværktøjer såsom finansielle instrumenter kan bringes i anvendelse.

Kompetencer:

Den studerende skal have kompetencer til at vurdere hvilke teorier, modeller, værktøjer m.v., der synes mest relevante i den konkrete situation.

Den studerende skal have kompetencer til at vurdere hensigtsmæssigheden af en konkret organisatorisk forankring af risikostyringsfunktionen.

For Karakteren 12 – Fremragende

Eksaminanden udviser:

- Et omfattende overblik over, samt en meget sikker viden om de forskellige modeller og teorier i pensum, der kan anvendes til at beskrive og beregne en finansiel virksomheds forskellige risici og dens risikoprofil, værdiansættelse af aktiver samt de afdækningsmuligheder og styringsværktøjer der kan bringes i anvendelse.
- En overbevisende generel indsigt i de grundlæggende forudsætninger bag disse modeller og teorier.
- Et stort overblik over i hvilke situationer disse modeller og teorier kan og skal bruges.
- En fremragende generel og specifik kompetence til at kunne identificere, analysere og problemløse med baggrund i en bevidst og velargumenteret brug af fagets begreber, metoder, teorier og modeller.
- Evnen til at kunne fremkomme med analytiske beregninger og løsninger, der er korrekte og troværdige.
- Et overbevisende overblik over egen problemløsningsmetode i relation til teori og praksis, samt en evne til selvkritisk at kunne perspektivere og reflektere over egen problemløsning og resultater.

Stk. 1.d. Finansielle virksomheders produkter og services

Fagets formål er at sikre, at den studerende får et overblik over privatkunders og mindre erhvervs-kunders valgsituation og valgmuligheder for finansielle produkter og services, som finansielle virksomheder kan tilbyde, og de risici som kunden dermed pådrager sig. Anvendelsen af økonomisk og finansiel teori samt det juridisk-institutionelle regelsæt er essentielt i faget.

Viden:

Den studerende skal have viden om, hvilke langsigtede opsparingsprodukter, der er relevante i forhold til livscyklen.

Den studerende skal have viden om hvilke udlånsmuligheder, der er relevante for finansiering af forskellige aktivtyper og erhvervsaktiviteter.

Den studerende skal have viden omkring valgmulighederne på boligmarkedet og om de hermed forbundne økonomiske vilkår og risici.

Den studerende skal have viden om hvilke udlånsmuligheder, der er relevante for forskellige aktivtypers og erhvervsaktiviteters finansiering.

Den studerende skal have viden om sammenhænge mellem den danske samfundsøkonomi og det finansielle system.

Færdigheder:

Den studerende skal være kvalificeret til at kunne analysere den enkelte kundes opsparingsvalg, boligvalg og valg af pensionsordning, den finansielle virksomheds produktudbud og tilvejebringe et kvalificeret beslutningsgrundlag for kunden.

Den studerende skal være kvalificeret til anvende økonomisk teori på specifikke pensionsproblemstillinger.

Den studerende skal være kvalificeret til at kunne opgøre, hvorledes forskellige beslutninger påvirker kundens økonomi og fremtidige muligheder.

Den studerende skal være kvalificeret til at kunne anvende relevante sikringsakter forbundet med engagementer med kunden.

Den studerende skal være kvalificeret at anvende boligøkonomiske teorier omkring valg, køb og finansiering af boliger og ejendomme for en kunde vedr. påtænkt anskaffelse/drift/udskiftning/afhændelse af forskellige typer af boliger og erhvervsejendomme.

Den studerende skal være kvalificeret til at kunne opgøre, hvorledes forskellige finansielle engagementer påvirker den finansielle virksomheds indtjening.

Kompetencer:

Den studerende skal have kompetence til at kunne analysere fagets ovenfor nævnte problemstillinger.

Den studerende skal have kompetencer til at kunne analysere hvorledes den samfundsmæssige udvikling kan påvirke kundens situation og dermed den finansielle virksomheds risikoprofil.

Den studerende skal have kompetencer at kunne tilegne sig nyere teorier og modeller omkring de langsigtede beslutninger vedr. kapitalanvendelse og kapitalfremskaffelse.

For Karakteren 12 – Fremragende

Eksaminanden udviser:

- Et omfattende overblik over, samt en meget sikker viden om de forskellige modeller og teorier i pensum, der kan anvendes til at beskrive og vurdere de produkter og services, som en finansiel virksomhed typisk tilbyder privatkunder og mindre erhvervsvirksomheder.
- En overbevisende generel indsigt i de grundlæggende forudsætninger bag disse modeller og teorier.
- Et stort overblik over i hvilke situationer disse modeller og teorier kan og skal bruges.
- En fremragende generel og specifik kompetence til at identificere, analysere og problemløse med baggrund i et bevidst og velargumenteret brug af fagets begreber, metoder, teorier og modeller.
- Evnen til at kunne fremkomme med analytiske beregninger og løsninger, der er korrekte og troværdige.
- Et overbevisende overblik over egen problemløsningsmetode i relation til teori og praksis, samt en evne til selvkritisk at kunne perspektivere og reflektere over egen problemløsning og resultater.

Stk. 1.e. Afgangsprøve (HD-hovedopgave)

Formålet med afgangsprøven er, at den studerende på et problembaseret grundlag selvstændigt skal kunne kombinere uddannelsens teoretiske, praktiske og udviklingsorienterede elementer og formidle dette på et sikkert metodisk grundlag.

I vurderingen indgår, udover beherskelse af fagets og hovedopgavens begreber, også de kommunikative og sproglige kompetencer, jf. dog § 17, stk. 2.

Afgangsprøven resulterer i et skriftligt produkt, der udsættes for en mundtlig prøve.

Afgangsprøven skal demonstrere:

Viden:

Den studerende skal have indgående viden om det problemfelt, som afgangsprøven behandler, og viden i bredere dele end det behandlede problemfelt.

Færdigheder:

Den studerende skal være kvalificeret til at opstille en operationel problemstilling inden for studiets genstandsfelt.

Den studerende skal være kvalificeret til at argumentere for udvalgt teori, anvendt metodik og redegøre for det empiriske grundlag.

Den studerende skal være kvalificeret til at vurdere anvendeligheden af afgangsprøvens resultater og konklusioner.

Kompetencer:

Den studerende skal have kompetencer til at forholde sig kritisk over for udvalgt teori, anvendt metodik og redegøre for det empiriske grundlag.

Den studerende skal have kompetencer til at formidle og kommunikere afgangsprøvetets problemstillinger og resultater på en forståelig måde.

For Karakteren 12 – Fremragende

Eksaminanden udviser:

- Med udgangspunkt i en velformuleret problemstilling skal studenten demonstrere en meget sikker viden om de forskellige modeller og teorier, der kan bringes i anvendelse og som er omfattet af pensum.
- En overbevisende generel indsigt der udmønter sig i en kritisk holdning ved udvælgelse og anvendelse af disse modeller og teorier.
- Et overbevisende skriftligt afgangsprøvet, der forstår at kommunikere vanskelige problemstillinger, deres analyse og løsninger på en klar og forståelig måde.
- En sikker anvendelse af empirisk materiale, dersom dette indgår i afgangsprøvet.
- Et overbevisende overblik over egen problemløsningsmetode i relation til den valgte problemformulering, samt en evne til selvkritisk at kunne perspektivere og reflektere over egen problemløsning og resultater.

Stk. 2. Målbekrivelseser for valgfag

På studiets 3. semester udbydes et antal valgfag. Den studerende vælger de valgfag, han/hun ønsker at følge. Der skal aflægges prøve i valgfag, der tilsammen udgør 15 ECTS. Studielederen fastlægger inden afslutningen af 2. semester, hvilke valgfag der udbydes på studiet, samt hvilke valgfag fra andre specialer der vil kunne vælges.

Studielederen fastlægger, hvilke valgfag der gennemføres ud fra antallet af studerende og til rådighed værende undervisningsressourcer.

De enkelte valgfag vil være beskrevet med deres titel og læringsmål efter samme princip som de obligatoriske fag.

Kapitel 4. Bedømmelse

§ 8. Bekendtgørelser

For prøver, eksamen og bedømmelser m.v. gælder reglerne i bekendtgørelse nr. 782 af 17. august 2009 om prøver og eksamen ved de erhvervsrettede uddannelser

(eksamensbekendtgørelsen) og bekendtgørelse nr. 262 af 20. marts 2007 om karakterskala og anden bedømmelse.

§ 9. De kvalifikationer, der er erhvervet ved uddannelsen, dokumenteres ved prøver, herunder bedømmelsen af skriftlige opgaver.

§ 10. Det erhvervsøkonomiske diplomstudiums 2. dels-eksamen i Finansiell Rådgivning omfatter følgende prøver med de anførte vægte:

Fag:	Prøveform	Bedømmelse	Vægtning (ECTS)
Investeringsrådgivning	4 timer skriftl.	Ekstern censur	10
Skatteret og retslig regulering	4 timer skriftl.	Ekstern censur	5
Den finansielle virksomheds risikostyring	4 timer skriftl.	Ekstern censur	5
Den finansielle virksomheds produkter og services	4 timer skriftl.	Ekstern censur	10
Valgfag	4 timer skriftl. eller mundtlig	Ekstern censur	15 i alt
Afgangsprojekt	Skriftl.+ mdtl. prøve	Ekstern censur	15

Stk. 2. For at indstille sig til eksamen i de obligatoriske fag skal godkendelsesopgaven i det pågældende fag, jf. § 6 stk. 2, være besvaret tilfredsstillende, dvs. have opnået bedømmelsen "Godkendt". En studerende, der har fået en opgave bedømt "Ikke godkendt", har mulighed for at få udleveret én ekstra opgave.

§ 11. Forudsætningsbindinger

Det er en forudsætning for at den studerende kan få godkendt en problemformulering til afgangsprøvet på 8. semester, at prøverne i de obligatoriske fag er bestået med mindst karakteren 02.

Stk. 2. Afgangsprojektet udprøves eksternt. Den studerende skal udarbejde en skriftlig afhandling af et omfang på max. 80 sider. De nærmere krav til udformning af specialeafhandlingen fremgår af studievejledningen. Afgangsprojektet kan udarbejdes

individuet eller som 2-personers opgave. Det skal i sidstnævnte tilfælde være muligt at foretage en individuel bedømmelse af den studerende jf. § 13, stk.4. Til besvarelsen af afgangsprøvet gives en tid på ca. 12 uger. Bedømmelsen foretages af vejlederen (eksaminator) og en ekstern censor.

Stk. 3. Det er en forudsætning for at kunne gå op til den mundtlige prøve i afgangsprøvet, at det skriftlige projekt er bestået med mindst 02. Opnås dette ikke, skal studenten tilbydes mulighed for omskrivning og genindlevering med henblik på fornyet bedømmelse af det skriftlige projekt. Der er kun én omskrivningsmulighed for den godkendte problemstilling.

Stk. 4. Karakteren for afgangsprøvet vil være et gennemsnit af karakteren for det skriftlige projekt og den mundtlige prøve. Er den samlede karakter 'ikke bestået' tilbydes en fornyet mundtlig prøve. Er den samlede karakter efter fornyet mundtlig prøve 'ikke bestået' skal nyt afgangsprøvet udarbejdes med fornyet mundtlig prøve.

Kapitel 5. Generelle eksamensbestemmelser

§ 12. Eksamenstilmelding

Er den studerende tilmeldt et fag eller fagelement, hvortil der er knyttet en eller flere prøver, er den studerende automatisk tilmeldt den/disse prøver. Rettidig afmelding fremgår af eksamensbestemmelserne for den enkelte prøve.

Stk. 2. Er en prøve ikke bestået ved den ordinære prøve, er den studerende automatisk tilmeldt omprøven, jf. dog § 14, stk. 4. Den studerende kan afmelde sig prøven inden en frist, der fastsættes herfor.

Stk. 3. Hvis rettidig afmelding ikke foreligger, jf. stk. 1 og 2, betragtes eksamen som påbegyndt og tæller derfor som et eksamensforsøg. Dette gælder dog ikke, hvis den studerende bliver forhindret i at deltage i prøven på grund af sygdom eller dermed ligestillede forhold, jf. § 21.

Stk. 4. Studienævnet kan fravige de i stk. 1 og 2 fastsatte frister for afmelding, når det er begrundet i usædvanlige forhold.

§ 12.b. Bedømmelse og censur

Prøverne efter § 10, stk. 1, er enten interne eller eksterne. Ved interne prøver foretages bedømmelsen af en eller flere lærere (eksaminator(erne)). Ved prøver, der aflægges med to eksaminatorer, udpeges en hoved- og en biexaminator. Eksterne prøver bedømmes af eksaminator(erne) og en censor, der er beskikket af Undervisningsministeriet (ekstern

censor). Af eksamensbestemmelserne for de enkelte prøver fremgår, hvorvidt prøven er intern eller ekstern, og hvem der medvirker ved bedømmelsen.

Stk. 2. Bedømmelsen af de i § 10, stk. 2 nævnte obligatoriske (godkendelses)opgaver foretages af læreren ved den pågældende undervisning.

Stk. 3. Ved bedømmelsen af de i § 10 stk. 1 nævnte prøver gives karakterer efter 7-trinsskalaen efter bestemmelserne i bekendtgørelse om karakterskala og anden bedømmelse.

Stk. 4. Ved bedømmelsen af de i § 10 stk. 2 nævnte obligatoriske (godkendelses)opgaver anvendes bedømmelsen: "Godkendt/Ikke godkendt".

§13. Prøveformer

For prøver, der skal dokumenteres ved prøve- eller eksamensbevis gælder, at prøverne er tilrettelagt som individuelle prøver, jf. stk. 2-5.

Stk. 2. Ved individuelle prøver forstås:

- 1) Eksamination og besvarelse skal foregå individuelt.
- 2) Der skal foretages en individuel bedømmelse og gives individuelle karakterer.

Stk. 3. Såfremt prøven har form af en skriftlig opgavebesvarelse, der ikke skal forsvares mundtligt og som er udarbejdet af flere studerende i fællesskab, skal den enkelte studerendes bidrag kunne konstateres, så det sikres, at en individuel bedømmelse finder sted.

Stk. 4. Såfremt der er tale om en skriftlig opgavebesvarelse, der er udarbejdet af flere studerende og som skal indgå i bedømmelsen ved en efterfølgende mundtlig individuel eksamination, eller hvor der gives en selvstændig karakter for den skriftlige besvarelse, skal den studerendes bidrag kunne konstateres, således at individuel bedømmelse kan finde sted.

Stk. 5. Såfremt der er tale om en skriftlig opgavebesvarelse, der er udarbejdet af flere studerende og som skal danne grundlag for en mundtlig individuel eksamination, skal

den studerendes bidrag ikke kunne konstateres. Den skriftlige opgavebesvarelse indgår i så fald ikke i bedømmelsesgrundlaget.

Stk. 6. Uanset bestemmelserne om at prøver er offentlige gælder, at afholdes der forelæsning om eller mundtligt forsvar af en opgavebesvarelse, eller tager prøven udgangspunkt i en opgavebesvarelse, og er besvarelsen udarbejdet af flere studerende, må disse studerende ikke være til stede i eksamenslokalet, før de skal eksamineres eller er blevet eksamineret.

§14. Krav til bestået eksaminer og prøver

Uddannelsens 2. del består for sig. Ved beregning af gennemsnittet for 2. del anvendes de vægte, der er anført i § 10, stk. 1.

Stk. 2. Der udregnes et samlet eksamensresultat (gennemsnit) for 1. og 2. del. Eksamensresultatet beregnes som et simpelt gennemsnit af karaktergennemsnittene for hver del med 1 decimal.

Stk. 3. Hver prøve skal bestås for sig. En prøve er bestået, når der er opnået karakteren 02 eller derover jf. bekendtgørelse nr. 262 af 20. marts 2009 om karakterskala og anden bedømmelse. Beståede prøver, herunder delprøver, kan ikke tages om. Ikke-beståede delprøver kan tages om, såfremt den samlede prøve ikke er bestået.

Stk. 4. En studerende kan højst deltage 3 gange i samme prøve eller anden form for bedømmelse. Studienævnet kan tillade yderligere prøvegange, hvis det er begrundet i usædvanlige forhold.

§ 15. Eksamenssprog

Prøverne aflægges på dansk, jf. dog stk. 2-3. Der kan forekomme engelske ord og sætninger på engelsk i opgaveteksten, og opgaveteksten kan endvidere være vedlagt bilag på engelsk.

Stk. 2. Hvis undervisningen i et fag har været afholdt på et fremmedsprog, aflægges prøven på dette sprog. Studielederen kan fravige denne regel.

Stk. 3. Studielederen kan, hvor forholdene gør det muligt, tillade en studerende der ønsker det, at aflægge en prøve på et fremmedsprog. Aflæggelse af prøver på norsk og svensk accepteres på lige fod med danske besvarelser, og kræver således ikke forudgående tilladelse.

Stk. 4. Ansøgninger efter stk. 3 indsendes til studiesekretariatet senest 1 måned inden prøvens afholdelse.

Stk. 5. Bestemmelserne i stk. 1-4 gælder for såvel mundtlige som skriftlige stedprøver som for alle former for skriftlige opgavebesvarelser, der udarbejdes hjemme (seminar, projekter m.v.) og som skal underkastes bedømmelse.

§ 16. Hjælpemidler

Hvilke hjælpemidler, der må medbringes ved skriftlige stedprøver, fremgår af pensumlisten for det pågældende fag.

Stk. 2. Med mindre andet fremgår af pensumlisten, jf. stk. 1, må der ikke medbringes hjælpemidler, hverken skriftlige eller elektroniske, bortset fra simple skrive- og tegneredskaber.

Stk. 3. Hvor det af pensumlisten, jf. stk. 1, fremgår, at der må medbringes elektroniske hjælpemidler, gælder bestemmelserne i CBS' "Regler for anvendelse af elektroniske hjælpemidler ved skriftlige stedprøver".

Stk. 4. Hvor studienævnet beslutter, at en stedprøve skal afholdes på CBS' PC'er, gælder bestemmelserne i CBS' "Retningslinier til de studerende i forbindelse med skriftlig eksamen på CBS' PC'er". De tilladte hjælpemidler kan tilpasses, dog således at prøvens faglige niveau ikke ændres. Såfremt studienævnet benytter sig af denne mulighed, skal de studerende oplyses om de ændrede prøvevilkår senest 2 måneder før den endelige eksamensdato.

Stk. 5. For alle skriftlige stedprøver gælder "Reglement for skriftlige stedprøver på CBS".

§ 17. Særlige prøvevilkår

Studienævnet kan fravige de fastsatte eksamensbestemmelser for de enkelte prøver med henblik på at tillade særlige prøvevilkår til eksaminander med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, til eksaminander med tilsvarende vanskeligheder samt til eksaminander med et andet modersmål end dansk, når det vurderes, at dette er nødvendigt for at ligestille disse eksaminander med andre i prøvesituationen. Det er en forudsætning, at der med tilladelsen ikke sker en ændring af prøvens niveau.

Stk. 2. Hvor det af målbeskrivelsen for en prøve fremgår, at der ved bedømmelsen af prøven også lægges vægt på den studerendes stave- og formuleringsevne, kan studienævnet dispensere herfra for studerende, der kan dokumentere en relevant specifik funktionsnedsættelse, medmindre stave- og formuleringsevnen er en væsentlig del af prøvens formål.

Stk. 3. Studerende, der ønsker tilladelse til at aflægge en prøve på særlige vilkår efter stk. 1, eller dispensation efter stk. 2, skal senest 1 måned inden prøvens afholdelse indsende ansøgning herom til studiesekretariatet vedlagt nødvendig dokumentation.

§ 18. Lydoptagelse af prøver

Den studerende kan foretage lydoptagelse af sin egen mundtlige prøve. Der henvises i øvrigt til "Etisk regelsæt vedrørende lydoptagelser af mundtlige eksaminationer på CBS".

§ 19. Afholdelse af prøver i udlandet

En studerende kan, når særlige forhold begrundes det, få tilladelse til at aflægge prøve på en dansk repræsentation eller andre steder i udlandet. Om betingelserne herfor og om de bestemmelser, der gælder for sådanne prøver, henvises til CBS' "Retningslinjer for afholdelse af prøver i udlandet".

§ 20. Tilmeldings- og afleveringsfrister

Studielederen fastsætter i Studievejledningen de nødvendige tilmeldings- og afleveringsfrister for eksaminer og opgaver.

Stk. 2. Overskridelse af en angiven frist betyder, at den pågældende studerende ikke kan deltage i den pågældende aktivitet.

§ 21. Sygeprøver og omprøver

Studerende, der kan dokumentere, at de på grund af sygdom eller dermed ligestillede forhold ikke har kunnet gennemføre en prøve, har adgang til at deltage i en sygeprøve, jf. dog stk. 2. Med sygdom ligestilles ulykkestilfælde samt alvorlig sygdom og dødsfald i nærmeste familie. Ved andre ekstraordinære forhold, der forhindrer den studerendes tilstedeværelse ved eksamen, kan sagen indbringes for studielederen, der kan give den studerende adgang til at deltage i en sygeprøve.

Stk. 2. Adgangen til at deltage i en sygeprøve omfatter alene studerende, der har været tilmeldt **en ordinær prøve**. Der afholdes således ikke sygeprøve for studerende, der pga. sygdom ikke har kunnet deltage i en syge-/omprøve.

Stk. 3. Sygeprøve afholdes snarest muligt efter den ordinære prøve, dvs. normalt forud for næste semesters begyndelse.

Stk. 4. Om adgangen til sygeprøve, herunder krav til dokumentation m.v., henvises i øvrigt til "Regler for deltagelse i sygeprøve ved CBS".

Stk. 5. Studerende, der har deltaget i en ordinær prøve og som har opnået karakteren 00 eller derunder, har adgang til at deltage i en omprøve, jf. dog stk. 6. Omprøver afholdes snarest muligt efter den ordinære prøve, dvs. normalt forud for næste semesters begyndelse.

Stk. 6. Der afholdes ikke omprøve efter prøver, hvor der afholdes ordinær prøve to gange årligt.

Stk. 7. Deltagelse i omprøve tæller som fornyet deltagelse i vedkommende prøve, jf. § 14, stk. 4.

Stk. 8. Sygeprøve og omprøve afholdes efter samme målbeskrivelse, som gælder for den ordinære prøve.

Stk. 9. Sygeprøve og omprøve afholdes efter samme eksamensbestemmelser som gælder for den ordinære prøve medmindre:

- a) der i eksamensbestemmelserne for den pågældende prøve eksplicit er fastsat afvigende bestemmelser vedrørende syge- og omprøve.
- b) der er tale om en skriftlig stedprøve, hvor antallet af eksaminander til syge-/omprøven tilsiger, at denne mest hensigtsmæssigt kan afholdes som mundtlig prøve.

§ 22. Ekstraordinær omprøve

Såfremt der foranstalles eller gives tilbud om ekstraordinær omprøve efter eksamensbekendtgørelsens § 41 (vedr. mangler ved prøven) eller gives tilbud om omprøve efter eksamensbekendtgørelsens §§ 47 eller 52 (vedr. klager over bedømmelse), afholdes omprøven efter samme målbeskrivelse, som gælder for den ordinære prøve.

Stk. 2. Omprøven afholdes i videst muligt omfang efter samme eksamensbestemmelser, som gælder for den ordinære prøve. Hvor dette på grund af prøvens karakter ikke er muligt, kan prøven afholdes efter de fastsatte afvigende bestemmelser for syge-/omprøven, jf. herved § 21, stk. 9. litra a).

§ 23. Klage over bedømmelse af prøver

En studerende har adgang til at indgive klager over en eksamination og bedømmelse, hvis vedkommende ikke mener, at bedømmelsen er korrekt, eller af andre grunde ikke umiddelbart kan acceptere den givne bedømmelse. Om de nærmere regler for at indgive klage, herunder muligheden for at begære klagen indbragt for et ankenævn samt de for klageadgangen fastsatte tidsfrister, henvises til Kapitel 10 i bekendtgørelse nr. 782 af 17. august 2009 om prøver og eksamen i erhvervsrettede uddannelser samt til CBS' "Retningslinier for klager over undervisning og eksamen for uddannelser under Undervisningsministeriet".

§ 24. Eksamensbevis

CBS udsteder bevis for fuldført uddannelse samt beståede enkeltfag med angivelse af de aflagte prøver og de opnåede karakterer, jf. eksamensbekendtgørelsens § 39.

Den studerende har ret til at få udstedt bevis for beståede enkeltfag og til at få udstedt et samlet eksamensbevis, hvis alle prøver, der indgår i uddannelsen, er bestået.

Stk. 3. Beviset skal være den færdiguddannede i hænde senest to måneder efter, at den sidste prøve er afsluttet, og resultatet offentliggjort. I beregningen af de to måneder indgår juli måned ikke.

Stk. 4. Hvis uddannelsen er gennemført ved flere institutioner, udstedes det samlede eksamensbevis af den institution, hvor den sidste prøve er aflagt, medmindre institutionerne aftaler andet.

Kapitel 6. Almindelige bestemmelser

§ 25. Meritoverførsel

Beståede uddannelseselementer eller dele heraf i HD(FR)-uddannelsen ved en af institutionerne ækvivalerer tilsvarende uddannelseselementer eller dele heraf ved de andre institutioner, der udbyder uddannelsen. Hvis det pågældende uddannelseselement er bedømt efter 7-trinsskalaen eller 13-skalaen ved den uddannelsesinstitution, hvor prøven er aflagt, og det træder i stedet for en af de i § 10, stk. 1 nævnte prøver, overføres karakteren. Hvis karakteren er givet efter 13-skalaen konverteres den til 7-trinsskalaen. I alle andre tilfælde overføres bedømmelsen som Bestået og den pågældende prøve indgår ikke i beregningen af karaktergennemsnittet.

Stk. 2. Studienævnet kan godkende at beståede/gennemførte uddannelseselementer fra en anden dansk eller fra en udenlandsk videregående uddannelsesinstitution træder i stedet for uddannelseselementer, der er omfattet af denne studieordning, jf. dog stk. 3 og 4. Afgørelsen træffes på grundlag af en faglig vurdering af ækvivalensen mellem de berørte uddannelsesdele. Ved godkendelse anses uddannelseselementet for gennemført, hvis det er bestået efter reglerne ved den pågældende anden uddannelsesinstitution. Godkendte uddannelseselementer overføres i alle tilfælde som Bestået, og den pågældende prøve indgår ikke i beregningen af karaktergennemsnittet.

Stk. 3. Studienævnet kan gøre merit efter stk. 2 betinget af, at ansøgeren består en kvalifikationsprøve eller anden form for individuel bedømmelse, der dokumenterer nødvendige kvalifikationer i den pågældende disciplin.

Stk. 4. Ansøgninger efter stk. 1 og 2 indsendes til Studiesekretariatet (att. Studienævnet) **senest 3 måneder** inden prøvens afholdelse.

§ 26. Studievejledning og studieordning

Studieordningen skal være offentligt tilgængelig på CBS' hjemmeside.

Studievejledningen uddyber studieordningen.

§ 27. Dispensation fra studieordningen

Studienævnet kan, når der foreligger særlige forhold, der begrundet dette, dispensere fra de bestemmelser i studieordningen, der ikke er bundet i bekendtgørelser, men alene fastsat af CBS.

Stk. 2. Dispensation fra studieordningen, der forudsætter dispensation fra en bekendtgørelse, kan indbringes for Undervisningsministeriet.

§28. Klager

Klager over studienævnets eller studielederens afgørelser i henhold til denne studieordning indgives til Rektor for CBS. Fristen for indgivelse af klage er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt den pågældende.

Stk. 2. CBS' afgørelse i henhold til stk. 1 kan af klageren indbringes for Undervisningsministeriet, når klagen vedrører retlige spørgsmål. Fristen for indgivelse af klage er 2 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt den pågældende. Klagen stiles til ministeriet, men indgives til Rektor for CBS. CBS videresender klagen til ministeriet ledsaget af en udtalelse. CBS giver klageren lejlighed til inden for en frist af 1 uge at kommentere udtalelsen. Kommentarerne medsendes til ministeriet.

Stk. 3. Der henvises i øvrigt til CBS' "Retningslinier vedrørende studerendes adgang til at klage over studienævns, studielederens og studieadministrationens afgørelser".

§ 29. Klager vedr. uddannelseskvalifikationer

Stk. 1. Klager over studienævnets afgørelser af, om uddannelseskvalifikationer kan erstatte dele af uddannelsen, i henhold til § 25, stk. 2 kan indbringes for Kvalifikationsnævnet, jf. Lov om vurdering af udenlandske uddannelseskvalifikationer.

Stk. 2. Fristen for indgivelse af klage er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt den pågældende. Klagen stiles til Kvalifikationsnævnet, men indgives til Rektor for CBS. CBS har mulighed for at behandle ansøgningen igen. Såfremt afgørelsen fastholdes,

videresender CBS klagen til Kvalifikationsnævnet ledsaget af en udtalelse. CBS giver klageren lejlighed til inden for en frist af 1 uge at kommentere udtalelsen. Kommentarerne medsendes til nævnet. Kvalifikationsnævnet træffer den endelige administrative afgørelse.

Kapitel 7. Regler for selvstuderende

§ 30. Prøveafleggelse

Enhver, der ikke er indskrevet ved studiet som almindelig studerende eller enkeltfagsstuderende, kan som selvstuderende aflægge prøver og deltage i anden bedømmelse omfattet af nærværende studieordning, jf. § 10, stk. 1, uden at have deltaget i undervisningen.

Stk. 2. Ved tilmelding som selvstuderende gælder de tids- og betalingsfrister, som fremgår af CBS' generelle bestemmelser herom.

Stk. 3. For selvstuderende gælder bestemmelserne i § 5 og § 9 i Lovbekendtgørelse nr. 39 af 22. november 2008 om åben uddannelse (erhvervsrettet voksenuddannelse) m.v. samt studieordningens bestemmelser med de undtagelser og tilføjelser, der fremgår af § 47

Stk. 4. Adgangskrav samt evt. forudsætningsbindinger mellem prøverne gælder ikke for selvstuderende.

Stk. 5. Selvstuderende har ingen adgang til at følge den almindelige undervisning på CBS. Undtaget herfra er deltagelse i seminarmøder.

Stk. 6. Selvstuderende skal – såfremt de ønsker at gennemføre det fulde studium – som øvrige studerende, aflevere godkendelsesopgaver efter de fastsatte regler samt i øvrigt deltage i de almindelige prøver, der afholdes i studiet, ligesom selvstuderende skal aflevere afgangsprøve efter samme regler som øvrige studerende.

Stk. 7. Ved evaluering af prøver eller anden form for bedømmelse vil det ikke fremgå, om opgaveløser er tilmeldt studiet som almindelig studerende eller som selvstuderende jf. dog stk. 8.

Stk. 8. Det er ikke muligt gennem indstilling som selvstuderende til prøver eller anden bedømmelse at opnå flere eksamensforsøg end det antal, der følger af studieordningens bestemmelser herom, jf. § 14, stk. 4.

§ 31. Pensumkrav

Selvstuderende har krav på at modtage oplysninger om pensumkrav med angivelse af den eventuelle litteratur, der udover pensum er indgået i den almindelige undervisning.

Stk. 2. Selvstuderende har krav på i god tid at modtage oplysninger om frister for tilmelding til prøver, seminararbejde o.l., samt om den tidsmæssige placering af disse.

Kapitel 8. Ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser

§ 32. Ikrafttræden

Nærværende studieordning gælder for studerende, der påbegynder studiet pr. 1. september 2009 eller senere eller som i medfør af § 34 overføres til denne studieordning.

Stk. 2. Den hidtidige studieordning ophæves pr. 1. september 2009, jf. dog § 33, stk.1.

§ 33. Overgangsbestemmelser

Studerende, der har påbegyndt uddannelsen efter den hidtidige studieordning, har ret til at gennemføre studiet efter hidtidige studieordning, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Studerende, der afslutter uddannelsen efter den hidtidige studieordning, skal afslutte uddannelsen senest d. 1. september 2011.

Stk. 3.

Studerende, der har påbegyndt uddannelsen efter den hidtidige studieordning, kan ansøge om at blive overført til nærværende studieordning.